

ВІДГУК

на дисертацію Печко Олександра Миколайовича
«Формування професійного мислення майбутніх учителів фізичної культури
засобами педагогічних ситуацій» поданої на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика
професійної освіти

Актуальність теми. Основною метою державної політики в галузі освіти є створення умов для розвитку особистості і творчої самореалізації кожного громадянина України, оновлення змісту освіти та організації навчально-виховного процесу відповідно до сучасних науково-технічних досягнень. Педагогічний процес у вищій школі визначає перш за все зміст нового педагогічного мислення педагога і, зокрема вчителя фізичної культури.

Фізичне виховання шкільної молоді було є і буде завжди актуальною проблемою у зв'язку з постійними змінами способу життя і характеру навчання обумовленими цивілізаційним розвитком. Важлива роль у виконанні цього завдання покладається на вчителя фізичної культури, який не тільки має володіти фаховими знаннями, уміннями і навичками, а й здатен творчо мислити та активно вирішувати нестандартні завдання.

Концептуальні положення щодо змісту фахової підготовки вчителів фізичної культури у вищих навчальних закладах базуються на положеннях Законів України “Про фізичну культуру і спорт”, “Про вищу освіту”, Державної національної програми “Освіта” (“Україна XXI століття”), Державної програми “Вчитель”, Цільової комплексної програми “Фізичне виховання – здоров'я нації”, Національної доктрини розвитку фізичної культури і спорту.

Аналіз наукових праць вітчизняних та зарубіжних вчених свідчить про наявність ґрунтовних теоретико-практичних досліджень щодо змісту фахової підготовки вчителя фізичної культури, формування його особистісних якостей та педагогічних умінь, підвищення кваліфікації тощо.

Однак, проведений аналіз наукових досліджень із цієї проблеми свідчить про недостатню увагу щодо практики використання педагогічних ситуацій у процесі фахової підготовки вчителя фізичної культури на основі професійного мислення. Формування професійного мислення майбутнього вчителя фізичної культури засобами педагогічних ситуацій викликає низку суперечностей між сучасними вимогами суспільства до підготовки вчителя фізичної культури і наявністю її забезпечення відповідним рівнем; необхідністю формування професійного мислення вчителя фізичної культури і недостатньою увагою до використання ефективних методів його фахової підготовки тощо..

Зважаючи на вищевикладене, необхідно констатувати, що тема дисертаційного дослідження Печко О. М. є актуальною, спрямована на створення науково-методичного базису для підготовки майбутніх учителів фізичної культури з високим рівнем професійного мислення.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами
Дисертаційне дослідження виконано згідно з планом науково-дослідної роботи Чернігівського державного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка “Методичні засади професійної підготовки майбутніх вчителів фізичного виховання до формування здорового способу життя сучасної молоді

(державний реєстраційний номер 0110U000020). Тема дисертації затверджена вченою радою Чернігівського державного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка (протокол № 6 від 27.01.2010 року) та узгоджена в бюро Міжвідомчої ради з координації наукових досліджень із педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол № 2 від 30.03.2010 року).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих в дисертації

Результати дисертаційного дослідження викладені на 238 сторінках (основна частина складає 192 сторінки), складається зі вступу, трьох розділів, - висновків. Автором використано 239 науково-методичних джерела. Робота ілюстрована 4 рисунками і містить 17 таблиць, з 8 додатками і 3 довідки про впровадження результатів дослідження.

У вступі здобувач на підставі аналізу найважливіших досліджень із зазначеної проблеми належним чином обґрунтував актуальність обраної теми, науково конкретно визначив об'єкт, предмет, мету і завдання дослідження.

Реалізація поставлених завдань здійснювалася за допомогою комплексу сучасних наукових методів: теоретичних (аналіз та узагальнення психологічної, педагогічної, філософської і спеціальної літератури, узагальнення наукових підходів вітчизняних і зарубіжних учених до розгляду проблеми формування професійного мислення майбутнього вчителя; узагальнення досвіду фахової діяльності вчителів фізичної культури, синтез, узагальнення, систематизація і моделювання); емпіричні (анкетування, педагогічне спостереження, опитування, ранжування, метод педагогічної ситуації; метод експертного оцінювання; педагогічний експеримент); статистичні для обробки кількісних емпіричних даних і доведення їх вірогідності.

У підрозділі 1.1. «Професійне мислення вчителя як наукова проблема», першого розділу «Теоретичні засади дослідження проблеми професійного мислення» автор розкриває сутність поняття професійного мислення, визначені специфічні особливості мислення вчителя. Зроблений ґрунтовний аналіз сутності змісту поняття професійного мислення вчителя на основі досліджень вітчизняних і зарубіжних учених та її поєднання з іншими тлумаченнями педагогічного процесу тощо.

В підрозділі 1.2 «Сутність і особливості професійного мислення вчителя фізичної культури» здобувач дає глибинний аналіз компонентів діяльності вчителя фізичної культури який ґрунтується на професійних знаннях та основних педагогічних функціях які характеризують мислення вчителя і забезпечують соціально-педагогічну активність вчителя.

В підрозділі 1.3. «Професійного мислення вчителя фізичної культури в структурі його педагогічної діяльності» пошукувачем було проаналізовано загально-професійні функції, комплекс особистісних якостей, проблеми педагогічних цінностей учителя фізичної культури які є підґрунтям для розвитку професійного мислення. Також був зроблений аналіз компонентів педагогічних здібностей на основі яких були сформовані компоненти професійного мислення. значимих якостей вчителя.

Сформульовані висновки до першого розділу базуються на глибокому аналізі

даних результатів сучасних наукових досліджень і логічно відображають його зміст.

Необхідно констатувати, що результати дослідження подані в першому розділі оприлюднені в науковій періодиці, в тому числі й у виданнях рекомендованих МОН України.

У другому розділі **«Педагогічні ситуації в підготовці майбутніх учителів фізичної культури»**, підрозділу 2.1 **«педагогічна ситуація як засіб і як метод професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури»** пошукувачем охарактеризовані освітні, навчальні, пізнавальні, розвивальні, мотиваційні, виховні, діагностичні потенціали застосування педагогічних ситуацій для розвитку професійного мислення майбутнього фахівця з фізичного виховання.

Автором на основі теоретичних та емпіричних досліджень була розроблена класифікація професійних ситуацій вчителя фізичної культури

У підрозділі 2.2. **«Педагогічні основи використання професійних ситуацій майбутніми вчителями фізичної культури»** Олександром Миколайовичем зроблений аналіз методу педагогічних ситуацій, основою яких має бути поетапне навчання застосування цього методу, моделювання педагогічних ситуацій, проведення ділових педагогічних ігор, оволодіння комплексом умінь розв'язувати професійно-орієнтовані педагогічні ситуації. На основі досліджень визначені засоби застосування методу педагогічних ситуацій.

Висновки до другого розділу в повній мірі і об'єктивно відображають отримані результати в процесі дослідження. Аналіз публікацій засвідчує, що основні результати оприлюднені в науковій періодиці України.

У підрозділі 3.1 **«Організація та методи експериментального дослідження»** третього розділу 3. **«Дослідно-експериментальна перевірка технології формування професійного мислення майбутніх вчителів фізичної культури»** здобувач подає результати констатуючого експерименту, зокрема анкети-опитування, про важливість педагогічних ситуацій у процесі навчання та оцінки важливості педагогічних умінь на основі середньо-групових показників відповідей, що відображають важливість 20 професійних умінь, які характеризують ступінь пріоритетності їх у процесі формування професійного мислення майбутніх учителів фізичної культури.

Крім цього, було проведене оцінювання ефективності сформованості професійного мислення у студентів під час проходження педагогічної практики за основними показниками: володіння способом організації учнів, володіння способом активізації учнів, володіння способом оцінки умінь та навичок учнів. (Результати наведені в табл. 5.3). Для діагностики стану професійного мислення було використані завдання у вигляді професійних малюнків, що відображають організацію діяльності учнів на уроці фізичної культури.

У підрозділі 3.2 **«Технологія формування професійного мислення майбутніх учителів фізичної культури»** пошукувачем виокремлено структурні складові технології формування професійного мислення засобами педагогічних ситуацій, які включають: концептуальний, цільовий, змістовий, операційно-діяльнісний, контрольний-оцінний компоненти. На основі визначених критеріїв та показників виділено чотири рівні сформованості професійного мислення майбутніх учителів фізичної культури: *критичний, допустимий, достатній і*

оптимальний.

У підрозділі 3.3 «Реалізація експериментальної технології формування професійного мислення майбутніх учителів фізичної культури засобами педагогічних ситуацій» Олександром Миколайовичем проводилася реалізація експериментальної методики формування професійного мислення у майбутніх учителів фізичної культури засобами педагогічних ситуацій за трьома етапами: *змістовно-теоретичний, процесуально-діяльнісний, аналітико-коригуючий*

В процесі експерименту при аналізі кваліфікаційної структури та її змін, в кожній групі оцінювалася кваліфікаційна (рівнева) структура КГ і ЕГ щодо чисельності студентів з певним рівнем сформованості умінь до і після експерименту, через обчислення відносних величин.

На високому рівні було проведено порівняльний аналіз обох груп щодо їх рівневої структури, структури й інтенсивності пересувань із одного рівня до іншого, рівневих індексів вибуття та рівневих індексів прибуття, порівняння рівневих індексів нерухомості та порівняння балансових показників ефективності кваліфікаційних пересувань до і після експерименту.

Таким чином, проаналізувавши результати обох груп можна стверджувати, що в ЕГ, яка навчалася за авторською програмою, спостерігається більший приріст кваліфікаційного руху в усіх категоріях, ніж в КГ.

Кількісні дані подані в табл. 3.11, 3.12. відображають об'єктивні позитивні зміни, які відбулися в плані рівня підготовки професійного мислення студентів.

Висновки до третього розділу відображають ефективність розробленої технології формування професійного мислення засобами педагогічних ситуацій. Результати досліджень подані в розділі 3 оприлюднені в 6 наукових працях.

На підставі результатів дослідження і їх глибокого аналізу автором сформульовано 5 висновків, які є логічним відображенням змісту роботи і свідчать про повну реалізацію поставлених завдань.

Достовірність результатів та їх новизна

Автором проаналізовано достатньо сучасної наукової літератури як вітчизняної, так і зарубіжної за проблемою, яка досліджувалася. Це дозволило виявити актуальність обраної теми і поставлених завдань. Розробка технології і експериментальної методики здійснювалися у відповідності до сучасних підходів щодо моделювання освітніх технологій. Всі кількісні показники отримані на основі застосування емпіричних методів, адекватних поставленим завданням, а вірогідність відмінностей встановлена за допомогою математично-статичної обробки даних. Отже, є всі підстави стверджувати, що отримані результати є вірогідними і відображають сутність нових знань, що розширюють наші уявлення про професійне мислення і прийняття вірного рішення у процесі навчання.

Повнота викладу результатів досліджень в опублікованих працях

Як зазначалося вище за результатами дослідження, здобувачем опубліковано 14 наукових праць, із яких: 11 у провідних наукових фахових виданнях України, а 1 – у зарубіжному періодичному науковому виданні, одній методичній рекомендації. Аналіз наукових публікацій засвідчив, що всі

результати знайшли своє повне відображення в науковій періодиці.

Зауваження і недоліки роботи

Поряд із позитивними сторонами дисертаційного дослідження на наш погляд виникають певні дискусійні питання:

1. На нашу думку посилання в III розділі на дослідження авторів (табл. 3.8, 3.9) слід було зробити в II розділі.
2. При оформленні таблиць, посиланням на авторів слід робити в назві таблиць (ст. 106).
3. При посиланні на авторів у тексті є недотримання інтервалів між ініціалами та прізвищем.
4. На 179 ст. між таблицями 3.11, 3.12 слід внести текст або зробити одну таблицю.
5. У III розділі при порівняннях рівневих індексів в таблицях 3.14, 3.15, 3.16, 3.17 обох груп, слід було показати окремо в кожній групі.
6. У п'ятому висновку необхідно коротко зробити посилання на зміст методичних рекомендацій, зокрема показати систему завдань.

Між тим, висловлені побажання не знижують загального позитивного враження про виконану дисертаційну роботу.

Автореферат повністю відповідає змісту дисертації і являє собою стислий виклад основних положень і висновків.

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам

Дисертаційне дослідження Печко Олександра Миколайовича «Формування професійного мислення майбутніх учителів фізичної культури засобами педагогічних ситуацій» є самостійною завершеною науковою роботою, що має теоретичне і практичне значення, відповідає вимогам МОН України, а автор заслуговує присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри теорії і методики фізичного виховання
Східноєвропейського національного університету
імені Лесі Українки

В. Т. Ялович